

I. TÉMA

SLOVESO ESSE A JEHO SLOŽENINY

Sloveso esse (sum, esse, fuī, futūrus = být) se v latině skloňuje jinak než ostatní slovesa (koncovky jsou pravidelné – viz předcházející téma), nepravidelný je kmen. Vyskytuje se jen v aktivní formě.

Indikativ prézenta

1. su-m = jsem
2. es
3. est

Indikativ imperfekta

1. era-m = byl jsem
2. erā-s
3. era-t

Indikativ futura

1. er-ō = budu
2. eri-s
3. eri-t

1. su-mus
2. estis
3. su-nt

1. erā-mus
2. erā-tis
3. era-nt

1. eri-mus
2. eri-tis
3. eru-nt

Sloveso esse v přísudku

Sloveso esse bývá součástí jmenného přísudku, kdy ke tvarům slovesa esse je připojeno buď substantivum, nebo adjektivum.

Adjektivum, které je součástí přísudku, se shoduje s podmětem v rodě, čísle a pádě.

Př.: Servus industrius est.

Otrok je pilný.

Servī industriī sunt.

Otroci jsou pilní.

Puella puchra est.

Dívka je krásná.

Puellae pulchrae sunt.

Dívky jsou krásné.

Bellum longum est.

Válka je dlouhá.

Bella longa sunt.

Války jsou dlouhé.

Substantivum v přísudku je vždy v nom. sg. nebo pl. (do češtiny překládáme často 7. pádem).

Př. Amicus meus magister est.

Můj přítel je učitel (učitelem).

Amicī meī magistrī sunt.

Mí přátelé jsou učitelé (učiteli).

Imperativ

2. os. sg. es! – buď!

2. os. pl. este! – buďte!

Složeniny slovesa esse

Podobně jako v češtině, i v latině lze pomocí předpon připojených k slovesu esse vytvářet nová významová slovesa. Časují se stejně jako sloveso esse (v přítomném, minulém i budoucím čase).

Nejčastější složeniny slovesa esse

absum abesse	být nepřítomen
adsum, adesse	být přítomen, pomáhat
dēsum, dēesse	chybět, scházet, nepomáhat
intersum, interesse + dat.	účastnit se něčeho
obsum, obesse + dat.	škodit, překážet
praesum, praesesse + dat.	být v čele (něčeho)

aj.

Slovesa possum, posse a prōsum prōdesse

Při časování sloves possum, posse a prōsum prōdesse se v případě, že dojde ke styku samohlásky na konci předpony se samohláskou na začátku časovaného tvaru slovesa esse, mezi předponu a časovaný tvar slovesa vkládá –t- (u posse) a –d- (u prodesse).

Sloveso possum, posse, potuī – moci

Indikativ prézenta	Indikativ imperfekta	Indikativ futura
1. pos-sum = mohu	po- <u>t</u> -eram = mohl jsem	po- <u>t</u> -erō = budu moci
2. po- <u>t</u> -es	po- <u>t</u> -erās	po- <u>t</u> -eris
3. po- <u>t</u> -est	po- <u>t</u> -erat	po- <u>t</u> -erit
1. pos-sumus	po- <u>t</u> -erāmus	po- <u>t</u> -erimus
2. po- <u>t</u> -estis	po- <u>t</u> -erātis	po- <u>t</u> -eritis
3. pos-sunt	po- <u>t</u> -erant	po- <u>t</u> -erunt

Sloveso prōsum, prōdesse, prōfuī - prospívat

Indikativ prézenta

1. prō-sum = prospívám

2. prō-d-es

3. prō-d-est

1. prō-sumus

2. prō-d-estis

3. prō-sunt

Indikativ imperfekta

prō-d-eram = prospěl jsem

prō-d-erās

prō-d-erat

prō-d-erāmus

prō-d-erātis

prō-d-erant

Indikativ futura

prō-d-erō = budu

prospívat

prō-d-eris

prō-d-erit

prō-d-erimus

prō-d-eritis

prō-d-erunt

Doporučená cvičení:

Mikulová, s. 63-68

Pech, s. 156-159